

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT
OŚRODEK INFORMACJI

629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04
693 - 58 - 95, 625 - 76 - 23

UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT. 24
00 - 503 W A R S Z A W A
TELEFAX 629 - 40 - 89
E-mail: sekretariat@cbos.pl

INTERNET

<http://www.cbos.pl>

BS/162/2001

NASTROJE SPOŁECZNE W LISTOPADZIE

KOMUNIKAT Z BADAŃ

WARSZAWA, LISTOPAD 2001

- Już drugi z rzędu miesiąc odnotowujemy poprawę ocen rozwoju ogólnej sytuacji w kraju oraz sytuacji politycznej. Mimo iż nadal przeważają opinie negatywne, są to najlepsze oceny, jakie notowaliśmy od ponad dwóch lat.
- W porównaniu z październikiem wzrosła (z 25% do 30%) liczba osób oceniających, że sytuacja w kraju zmierza w dobrym kierunku, zmalał zaś (z 56% do 50%) odsetek tych, którzy są przeciwnego zdania. Co piąty respondent (20%) nie ma wyrobionej opinii na ten temat.
- Obecnie ponad jedna ósma badanych (12%, wzrost o 2 punkty) określa sytuację polityczną jako dobrą, ponad dwie piąte (41%) uznaje ją za przeciętną, a jedna trzecia (33%, spadek o 4 punkty) ocenia negatywnie.
- Ze wszystkich omawianych dziedzin życia publicznego nadal najbardziej krytycznie postrzegana jest sytuacja na rynku pracy w Polsce (93% ankietowanych uważa, iż jest ona zła, w tym 62% - że bardzo zła), a także sytuacja gospodarcza (71% ocen negatywnych).
- W ostatnim miesiącu pogorszyła się ocena sytuacji na lokalnym rynku pracy. Tylko co setny badany (1%) uważa, że w jego miejscowości lub okolicy bez większych problemów można znaleźć odpowiednią pracę, a co siódmy (14%, spadek o 3 punkty) - że można wprawdzie znaleźć jakąś pracę, ale trudno jest o odpowiednią. Natomiast prawie połowa ankietowanych (45%, wzrost o 5 punktów) twierdzi, że trudno jest znaleźć jakąkolwiek pracę, a niemal dwie piąte (39%) - że nie ma tam żadnej pracy.
- Wśród osób aktywnych zawodowo wzrosło (z 42% do 47%) poczucie zagrożenia utratą pracy. Jednak niemal taki sam odsetek zatrudnionych (48%) nie ma tego typu obaw.
- Zmalał rozbudzony przez wybory, a odnotowany w październiku optymizm w przewidywaniu rozwoju ogólnej sytuacji w kraju, a także sytuacji politycznej i gospodarczej w najbliższym roku. Nadal jednak prognozy te są lepsze niż przed wyborami i w ostatnich kilku latach.

Miesiąc temu odnotowaliśmy znaczną poprawę nastrojów społecznych, którą należy wiązać z wyborami parlamentarnymi i zmianą układu sił politycznych w Polsce. Listopadowe badanie¹ pozwala uchwycić stan nastrojów w początkowym okresie konfrontowania rozbudzonych przez wybory nadziei i oczekiwań z rzeczywistością.

OCENY

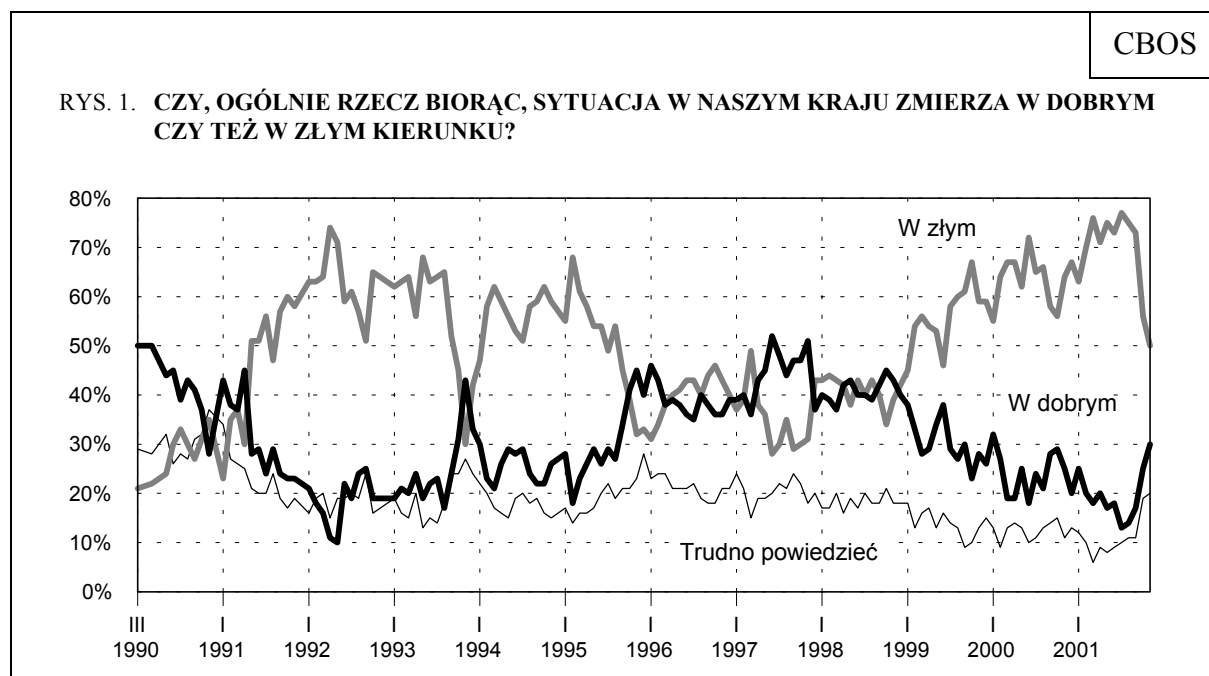
Już drugi z kolei miesiąc odnotowujemy poprawę ocen rozwoju **ogólnej sytuacji w kraju**. W stosunku do października zmalał (o 6 punktów) odsetek opinii krytycznych, umocniły się opinie pozytywne (wzrost wskazań o 5 punktów), utrzymuje się jednak niepewność co do rozwoju sytuacji w Polsce. Obecnie prawie co trzeci Polak (30%) ocenia, że sytuacja w kraju zmierza w dobrym kierunku, co drugi (50%) jest przeciwnego zdania, a co piąty (20%) nie ma wyrobionej opinii na ten temat.

Tabela 1

Czy, ogólnie rzecz biorąc, sytuacja w naszym kraju zmierza w dobrym czy też w złym kierunku?	Wskazania respondentów według terminów badań												
	XI	XII	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI
	2000		2001										
	w procentach												
W dobrym	25	20	25	20	18	20	17	18	13	14	17	25	30
W złym	64	67	63	70	76	71	75	73	77	75	73	56	50
Trudno powiedzieć	11	13	12	10	6	9	8	9	10	11	11	19	20

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (138) przeprowadzono w dniach 9-12 listopada 2001 roku na 968-osobowej reprezentatywnej próbie losowo-adresowej dorosłych mieszkańców Polski.

Należy podkreślić, że mimo utrzymującej się przewagi opinii negatywnych, są to najlepsze oceny rozwoju sytuacji w kraju, jakie notowaliśmy od ponad dwóch lat (tn. od połowy 1999 roku).

Mimo zmian na lepsze, niemal we wszystkich grupach społeczno-demograficznych przeważają negatywne oceny kierunku rozwoju sytuacji w kraju. Wyjątek stanowią jedynie badani o najwyższym statusie społeczno-ekonomicznym (przedstawiciele kadry kierowniczej i inteligencji, respondenci z wyższym wykształceniem, najlepiej sytuowani i żyjący w dobrych warunkach materialnych), wśród których przeważają licznie osoby przekonane, że sytuacja w kraju zmierza w dobrym kierunku. Im niższy jest status materialny ankietowanych, tym większy ich odsetek wyraża krytyczne opinie. Szczególnie niezadowoleni są badani mający najniższe dochody na osobę w rodzinie (68% ocen negatywnych i 15% pozytywnych), żyjący w złych warunkach materialnych (odpowiednio: 60% i 20%), bezrobotni (59% i 21%), ale także rolnicy (60% i 18%), mieszkańcy wsi (58% i 21%)².

² Zob. tabele aneksowe.

Ocena rozwoju sytuacji w kraju zależy także od poglądów politycznych i sympatii partyjnych ankietowanych.

Tabela 2

Poglądy polityczne	Ocena kierunku rozwoju sytuacji w kraju*					
	dobry			zły		
	IX	X	XI	IX	X	XI
	w procentach					
Lewica	15	34	41	80	47	41
Centrum	17	20	25	72	60	57
Prawica	24	28	29	65	53	52
Nieokreślone	12	14	19	70	66	56
* Pominęto „trudno powiedzieć”.						

Po zwycięskich dla lewicy wyborach rozwój sytuacji w Polsce najlepiej oceniają badani o lewicowej orientacji politycznej - ich opinie na ten temat poprawiają się z miesiąca na miesiąc. Natomiast zdecydowanie słabsza jest poprawa ocen w grupach osób o poglądach centrowych i prawicowych. Podobne zróżnicowania odnotowujemy między elektoratami poszczególnych partii i ugrupowań politycznych. Pozytywne oceny rozwoju ogólnej sytuacji w kraju przeważają nad negatywnymi jedynie wśród wyborców SLD-UP, których opinie w tej kwestii już drugi z rzędu miesiąc wyraźnie się poprawiają. Podobna tendencja widoczna jest również w elektoratach PSL, a także PiS i Samoobrony, nie możemy natomiast mówić o poprawie ocen w elektoratach PO oraz LPR. Sympatycy Ligi Polskich Rodzin wyróżniają się spośród elektoratów także tym, że - podobnie jak osoby niezdecydowane na kogo głosować - najgorzej oceniają rozwój sytuacji w kraju i częściej niż pozostali mają trudności ze sprecyzowaniem swojej opinii na ten temat. Do najbardziej krytycznych należą także badani, którzy nie zamierzają głosować lub są niezdecydowani w tej sprawie.

Tabela 3

Potencjalne elektoraty partii i ugrupowań politycznych*	Ocena kierunku rozwoju sytuacji w kraju								
	dobry			zły			Trudno powiedzieć		
	IX	X	XI	IX	X	XI	IX	X	XI
	w procentach								
SLD-UP	16	39	44	79	40	37	5	21	19
PSL	19	20	34	79	59	48	2	21	18
Platforma Obywatelska	40	30	38	49	56	47	11	14	15
Prawo i Sprawiedliwość**	17	30	32	60	57	50	23	13	18
Liga Polskich Rodzin**	-	15	9	-	69	54	-	15	37
Samoobrona	1	9	27	84	72	58	15	19	15
Niezdecydowani na kogo** głosować	17	-	10	68	-	56	15	-	34
Niezamierzający głosować lub niezdecydowani w tej sprawie	13	15	19	76	64	62	11	20	19
* Treść pytań: IX - Na kandydatów której partii, ugrupowania lub koalicji ugrupowań zamierza Pan(i) głosować w wyborach 23 września?, X - Gdyby nie udało się utworzyć rządu i odbyły się powtórne wybory, to na kandydatów której partii, ugrupowania lub koalicji głosował(a)by Pan(i) w tych wyborach?, XI - Gdyby w najbliższą niedzielę odbywały się wybory do Sejmu i Senatu, to na kandydatów której partii, ugrupowania lub koalicji głosował(a)by Pan(i) w tych wyborach? **Każda z grup liczy obecnie 38 osób.									

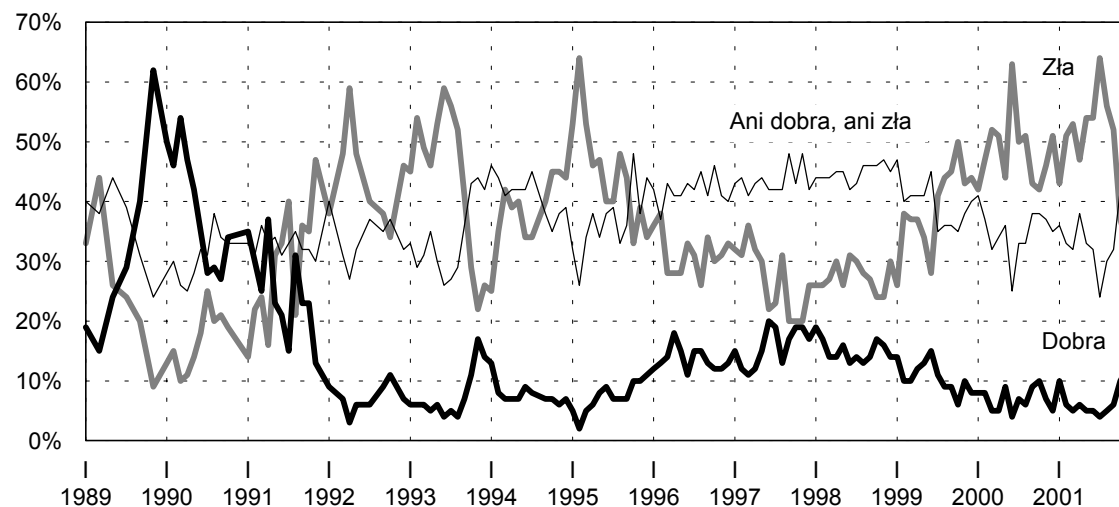
Drugi z rzędu miesiąc odnotowujemy także poprawę **ocen sytuacji politycznej**. W stosunku do października nieco zmalał społeczny krytycyzm w tej dziedzinie (4-punktowy spadek odsetka ocen negatywnych i 2-punktowy wzrost pozytywnych). Obecnie jedna trzecia badanych (33%) źle ocenia sytuację polityczną, ponad dwie piąte (41%) określa ją jako przeciętną, a ponad jedna ósma (12%) uznaje za dobrą.

Tabela 4

Jak Pan(i) ogólnie ocenia obecną sytuację polityczną w Polsce? Czy jest ona:	Wskazania respondentów według terminów badań												
	XI	XII	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI
	2000		2001										
	w procentach												
– dobra	7	5	10	6	5	6	5	5	4	5	6	10	12
– ani dobra, ani zła	37	35	36	33	32	38	33	32	24	30	32	42	41
– zła	46	51	43	51	53	47	54	54	64	56	52	37	33
Trudno powiedzieć	10	9	11	10	11	9	8	9	8	10	10	11	14

Mimo iż nadal opinie negatywne przeważają nad pozytywnymi, są to najlepsze oceny sytuacji politycznej, jakie notowaliśmy od ponad dwóch lat (tzn. od połowy 1999 roku).

RYS. 2. JAK PAN(I) OGÓLNIIE OCENIA OBECNĄ SYTUACJĘ POLITYCZNĄ W POLSCE?

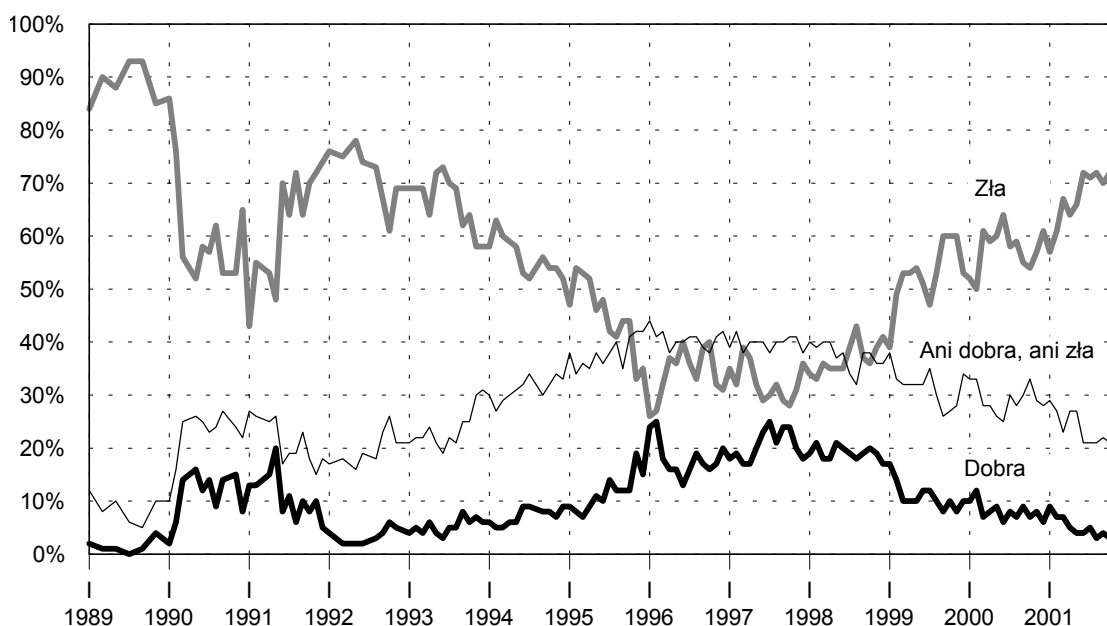
Mimo widocznej poprawy innych wskaźników nastrojów społecznych, utrzymują się bardzo krytyczne opinie o **sytuacji gospodarczej**: zdecydowana większość ankietowanych (71%) ocenia ją negatywnie, a tylko nieliczni (3%) - pozytywnie.

Tabela 5

Jak Pan(i) ogólnie ocenia obecną sytuację gospodarczą w Polsce? Czy jest ona:	Wskazania respondentów według terminów badań												
	XI	XII	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI
	2000		2001										
	w procentach												
– dobra	8	6	9	7	7	5	4	4	5	3	4	3	3
– ani dobra, ani zła	29	28	29	27	23	27	27	21	21	21	22	21	21
– zła	57	61	57	61	67	64	66	72	71	72	70	72	71
Trudno powiedzieć	6	5	4	5	3	4	3	3	3	4	4	4	5

Z analizy trendu wynika, że od trzech lat (tzn. od końca 1998 roku) opinie na temat stanu gospodarki pogarszały się systematycznie, choć z wahaniami, a w czerwcu br. społeczny krytycyzm osiągnął rekordowo wysoki poziom (nienotowany od 1993 roku), który utrzymuje się do chwili obecnej.

RYS. 3. JAK PAN(I) OGÓLNIIE OCENIA OBECNĄ SYTUACJĘ GOSPODARCZĄ W POLSCE?

Podobnie jak przed miesiącem, ze wszystkich omawianych dziedzin życia publicznego najbardziej krytycznie oceniana jest **sytuacja na rynku pracy w Polsce** - niemal wszyscy ankietowani (93%) uznają ją za złą, w tym prawie dwie trzecie (62%) określa ją jako bardzo złą.

Tabela 6

Jak Pan(i), ogólnie ocenia obecną sytuację na rynku pracy w Polsce? Czy jest ona:	Wskazania respondentów według terminów badań			
	X 2001		XI 2001	
	w procentach			
- bardzo dobra	0	0	0	1
- dobra	0		1	
- ani dobra, ani zła	4	4	3	3
- zła	31	94	31	93
- bardzo zła	63		62	
Trudno powiedzieć	2	2	3	3

Bardzo dramatyczny obraz wyłania się także z opisu **sytuacji na lokalnym rynku pracy**, której oceny w ostatnim miesiącu uległy pogorszeniu. Tylko co setny ankietowany (1%) uważa, że w jego miejscowości lub okolicy bez większych problemów można znaleźć

odpowiednią pracę, a co siódmy (14%, o 3 punkty mniej niż w październiku) jest zdania, że można wprawdzie znaleźć jakąś pracę, ale trudno jest o odpowiednią. W tej kwestii zdecydowanie dominują opinie krytyczne: prawie połowa ankietowanych (45%, o 5 punktów więcej niż w październiku) uważa, że w ich miejscowości lub okolicy trudno jest znaleźć jakąkolwiek pracę, a niemal dwie piąte (39%) twierdzi, iż nie ma tam żadnej pracy.

Tabela 7

Jak określił(a)by Pan(i) sytuację na rynku pracy w Pana(i) miejscowości lub okolicy? Czy, Pana(i) zdaniem, obecnie:	Wskazania respondentów według terminów badań	
	X 2001	XI 2001
	w procentach	
- bez większych problemów można znaleźć odpowiednią pracę	1	1
- można wprawdzie znaleźć jakąś pracę, ale trudno jest o pracę odpowiednią	17	14
- trudno jest znaleźć jakąkolwiek pracę	40	45
- nie można znaleźć żadnej pracy	40	39
Trudno powiedzieć	2	1

We wszystkich grupach społecznych większość badanych ma świadomość istnienia poważnych problemów na lokalnych rynkach pracy, niemniej jednak ocena skali tych trudności jest bardzo silnie związana z wykształceniem, pozycją zawodową i ekonomiczną, a także z wielkością miejsca zamieszkania oraz wiekiem respondentów. Sytuację na rynku pracy najlepiej oceniają badani z wyższym wykształceniem, najlepiej sytuowani, przedstawiciele kadry kierowniczej i inteligencji, mieszkańcy wielkich miast, ludzie młodzi, a szczególnie uczniowie i studenci. Natomiast im respondenci są gorzej wykształceni, osiągają niższe dochody na osobę w rodzinie, mieszkają w mniejszej miejscowości oraz są starsi, tym częściej uważają, że w ich miejscu zamieszkania lub okolicy nie można znaleźć żadnej pracy. Opinię tę najczęściej wyrażają rolnicy (zob. tabela aneksowa). Z tego opisu wynika, że sytuację na lokalnym rynku pracy ankietowani oceniają głównie przez pryzmat własnych doświadczeń.

W kolejnym pytaniu odwołujemy się wprost do doświadczeń osób aktywnych zawodowo pytając, czy liczą się z możliwością utraty pracy. Okazuje się, że w ostatnim miesiącu wśród osób mających zatrudnienie wzrosło **poczucie zagrożenia utratą pracy**. Obecnie prawie połowa zatrudnionych (47%, o 5 punktów więcej niż w październiku) liczy

się z możliwością utraty pracy (w tym 16% dostrzega bardzo poważne niebezpieczeństwo jej utraty). Jednak niemal taki sam odsetek osób aktywnych zawodowo (48%, spadek o 5 punktów) nie ma tego typu obaw.

Tabela 8

Czy liczy się Pan(i) z możliwością utraty obecnej pracy (np. zwolnienia, bankructwa, upadku, likwidacji zakładu, gospodarstwa itp.)?	Wskazania respondentów według terminów badań													
	V (N=501)		VI (N=486)		VII (N=482)		VIII (N=465)		IX (N=567)		X (N=473)		XI (N=451)	
	w procentach													
Bardzo poważnie się z tym liczę	18	47	20	48	21	43	19	41	12	40	12	42	16	47
Raczej tak	29		28		22		22		28		30		31	
Raczej nie	25	48	23	47	26	53	28	53	30	55	29	53	25	48
Nie, to mało prawdopodobne	23		24		27		25		25		24		23	
Trudno powiedzieć	5	5	5	5	4	4	6	6	4	4	5	5	5	5

Możliwość utraty pracy najczęściej deklarują robotnicy oraz pracownicy fizyczno-umysłowi (od 60% do 65%), najrzadziej zaś - rolnicy (17%), osoby pracujące na własny rachunek (25%) oraz przedstawiciele kadry kierowniczej i inteligencji, badani z wyższym wykształceniem (po 27%). Mniejsze poczucie zagrożenia mają ludzie młodzi (do 34 roku życia) niż badani w średnim wieku (zob. tabele aneksowe).

Mimo nasilających się obaw przed zwolnieniem, likwidacją bądź bankructwem macierzystego zakładu lub gospodarstwa, w ostatnim miesiącu nie zmieniły się opinie o **sytuacji w zakładach pracy respondentów**. Są one wyraźnie podzielone: mniej więcej jedna trzecia zatrudnionych pozytywnie ocenia kondycję swojego miejsca pracy (31%), a odsetki uznających ją za przeciętną lub złą są prawie takie same (odpowiednio: 34% i 32%). Oceny te różnią się w zależności od sektora gospodarki, do którego należą poszczególne zakłady. Od trzech miesięcy najlepiej oceniana jest kondycja firm sektora prywatnego poza rolnictwem. Niezmiennie najgorsze notowania uzyskują natomiast gospodarstwa rolników indywidualnych.

Tabela 9

Tabela 9

Jak Pan(i) ogólnie ocenia obecną sytuację w Pana(i) zakładzie pracy? Czy jest ona:	Wskazania respondentów według terminów badań												
	XI	XII	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI
	2000		2001										
	w procentach												
Respondenci aktywni zawodowo (ogółem)													
N=	522	522	487	518	510	496	499	483	480	464	571	473	451
– dobra	32	31	32	33	28	29	28	24	26	24	31	33	31
– ani dobra, ani zła	31	31	28	28	30	31	31	34	31	35	35	32	34
– zła	32	36	38	37	39	34	38	40	41	39	31	32	32
Trudno powiedzieć	5	2	2	2	3	7	3	2	2	2	3	4	3
Pracownicy instytucji państwowych i publicznych													
– dobra	30	25	29	29	25	30	26	27	28	26	35	35	34
– ani dobra, ani zła	30	32	29	28	34	32	32	33	35	33	35	30	37
– zła	37	40	40	41	40	31	40	39	34	41	29	30	27
Trudno powiedzieć	3	3	1	1	2	7	2	1	2	1	2	4	2
Pracujący w spółkach o własności prywatnej i państwowej													
– dobra	43	37	42	39	37	36	34	24	31	28	28	36	27
– ani dobra, ani zła	25	31	31	27	28	32	28	40	24	40	42	29	34
– zła	26	32	27	33	34	26	37	35	43	30	29	33	36
Trudno powiedzieć	6	0	1	1	0	6	1	1	1	2	1	2	3
Pracujący w sektorze prywatnym poza rolnictwem													
– dobra	38	44	36	42	34	33	35	29	34	28	41	41	39
– ani dobra, ani zła	36	34	28	31	29	32	36	32	31	39	40	34	33
– zła	22	21	34	25	33	28	25	36	32	33	16	19	23
Trudno powiedzieć	4	1	2	2	4	7	3	3	3	0	3	5	4
Pracujący w indywidualnych gospodarstwach rolnych													
– dobra	6	7	15	4	4	7	6	0	0	3	5	0	2
– ani dobra, ani zła	29	21	18	16	25	24	26	33	27	28	15	30	28
– zła	61	71	62	77	71	64	65	67	73	66	74	70	71
Trudno powiedzieć	5	2	4	3	0	5	2	0	0	3	6	0	0

Opinie w tej sprawie wiążą się z poziomem wykształcenia i statusem zawodowym respondentów oraz z sytuacją materialną ich gospodarstw domowych: im lepsze jest położenie społeczno-ekonomiczne badanych, tym lepiej oceniają oni sytuację swoich

zakładów pracy. Częściej zadowoleni z niej są mieszkańcy miast liczących ponad 20 tys. ludności niż osoby żyjące w małych miastach i na wsi, częściej też ludzie młodzi (do 34 roku życia) niż badani w średnim wieku.

Stabilna pozostała również **ocena ogólnych warunków życia ankietowanych i ich rodzin**. Obecnie ponad jedna piąta badanych (22%) uznaje, że żyje im się dobrze, a jedna czwarta (26%) wyraża niezadowolenie. Niezmiennie połowa ankietowanych (52%) określa warunki życiowe swoich rodzin jako *ani dobre, ani złe*.

Tabela 10

Czy obecnie Panu(i) i Pana(i) rodzinie żyje się:	Wskazania respondentów według terminów badań												
	XI	XII	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI
	2000		2001										
	w procentach												
– dobrze	21	21	22	23	22	22	21	20	20	21	21	24	22
– ani dobrze, ani źle	49	51	52	52	49	48	51	53	53	52	51	52	52
– źle	29	28	25	25	29	30	27	26	27	27	28	24	26
Trudno powiedzieć	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Po październikowej poprawie, ponownie nieco pogorszyły się opinie respondentów o **warunkach materialnych ich gospodarstw domowych**: jedna piąta (19%, spadek o 4 punkty) ocenia je jako dobre, ponad jedna trzecia (34%) - jako złe, a prawie połowa (47%) uznaje je za przeciętne.

Tabela 11

Jak Pan(i) ocenia obecne warunki materialne swojego gospodarstwa domowego? Czy są one:	Wskazania respondentów według terminów badań												
	XI	XII	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI
	2000		2001										
	w procentach												
– dobre	21	20	21	23	20	21	20	20	20	19	15	23	19
– ani dobre, ani złe	43	48	46	45	43	45	41	45	45	48	47	43	47
– złe	36	32	33	32	37	34	39	35	35	33	38	34	34

Poziom zadowolenia z warunków życiowych oraz materialnej kondycji gospodarstw domowych silnie powiązany jest z położeniem społeczno-ekonomicznym oraz sytuacją

życiową respondentów. Zrozumiałe, że zadowolenie badanych rośnie wraz z poziomem wykształcenia i dochodów przypadających na osobę w rodzinie. Do najbardziej zadowolonych niezmiennie należą przedstawiciele kadry kierowniczej i inteligencji, respondenci z wyższym wykształceniem, najlepiej sytuowani. Natomiast im gorsze jest położenie ankietowanych, tym większy wśród nich odsetek niezadowolonych. Szczególnie wysoki jest on wśród osób znajdujących się w najtrudniejszej sytuacji życiowej - najgorzej sytuowanych, bezrobotnych. Częściej też zadowoleni są mieszkańcy wielkich miast niż miasteczek, a szczególnie - wsi. Odnotowujemy także różnice między pokoleniami - swoje warunki życiowe lepiej oceniają ludzie młodzi niż badani w średnim czy starszym wieku.

PRZEWIDYWANIA

W porównaniu z październikiem nieco pogorszyły się przewidywania dotyczące rozwoju **ogólnej sytuacji w kraju** w najbliższym roku (6-punktowy wzrost odsetka pesymistów i 5-punktowy spadek odsetka przekonanych, że nic się nie zmieni). Obecnie ponad jedna piąta ankietowanych (22%) oczekuje poprawy sytuacji w Polsce, ponad jedna czwarta (26%) spodziewa się jej pogorszenia, a ponad dwie piąte (44%) nie przewiduje żadnych zmian w tej dziedzinie.

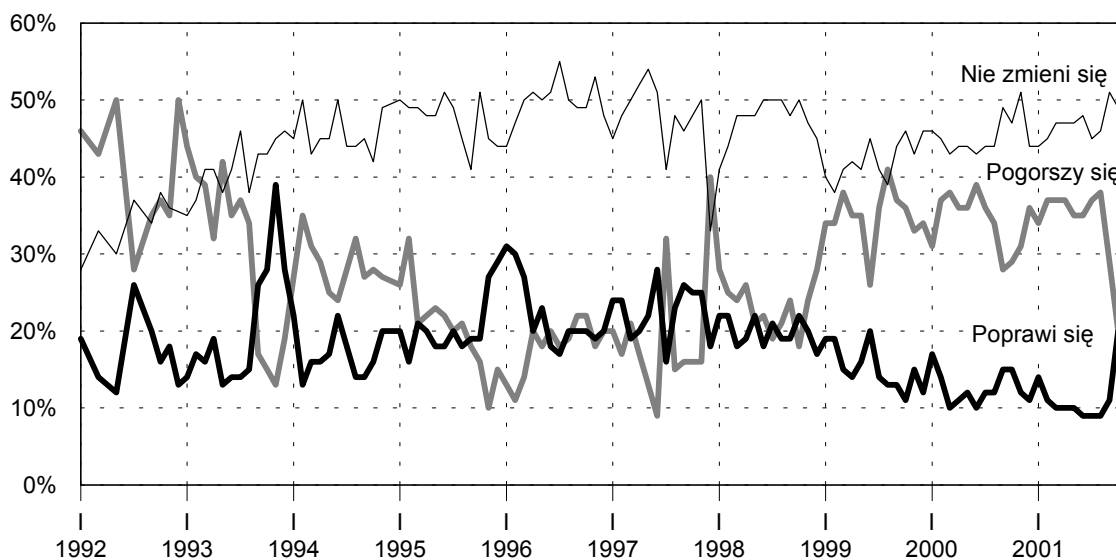
Tabela 12

Jak Pan(i) sądzi, czy w ciągu najbliższego roku sytuacja w Polsce poprawi się, pogorszy czy też się nie zmieni?	Wskazania respondentów według terminów badań												
	XI	XII	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI
	2000		2001										
	w procentach												
Poprawi się	12	11	14	11	10	10	10	9	9	9	11	20	22
Nie zmieni się	51	44	44	45	47	47	47	48	45	46	51	49	44
Pogorszy się	31	36	34	37	37	37	35	35	37	38	29	20	26
Trudno powiedzieć	7	9	7	7	6	6	8	8	9	7	9	10	8

Wprawdzie prognozy rozwoju ogólnej sytuacji w kraju pogorszyły się w stosunku do października, jednak nadal są bardziej optymistyczne niż przed wyborami i lepsze niż w ostatnich trzech latach (tzn. od połowy 1998 roku).

CBOS

RYS. 4. JAK PAN(I) SĄDZI, CZY W CIĄGU NAJBLIŻSZEGO ROKU SYTUACJA W POLSCE POPRAWI SIĘ, POGORSZY CZY TEŻ SIĘ NIE ZMIENI?

Pominięto „trudno powiedzieć”.

Bezpośrednio po wyborach wzrósł optymizm we wszystkich grupach, niezależnie od deklarowanej orientacji politycznej respondentów. Tendencja ta utrzymała się w listopadzie jedynie wśród osób, które nie mają sprecyzowanych poglądów politycznych, bez zmian pozostały też przewidywania ankietowanych o orientacji centrowej. Natomiast wśród osób identyfikujących się z lewicą odnotowujemy wyraźny wzrost odsetka pesymistów (o 13 punktów), gorsze są również prognozy badanych o poglądach prawicowych.

Tabela 13

Poglądy polityczne	Prognoza rozwoju ogólnej sytuacji w kraju*								
	poprawa			bez zmian			pogorszenie		
	IX	X	XI	IX	X	XI	IX	X	XI
	w procentach								
Lewica	16	27	29	52	53	43	26	12	25
Centrum	9	16	18	54	52	47	30	24	28
Prawica	10	21	17	48	44	41	36	26	33
Nieokreślone	9	15	20	48	45	43	27	22	19

* Pominięto „trudno powiedzieć”.

Zmiany odnotowujemy także w potencjalnych elektoratach partii i ugrupowań politycznych. Powyborcza tendencja do wzrostu optymizmu utrzymała się jedynie wśród wyborców PSL, których prognozy rozwoju sytuacji w kraju są obecnie znacznie lepsze niż w innych elektoratach. Wprawdzie optymizm wzrósł także wśród wyborców Samoobrony, jednak w tej grupie przybyło jednocześnie pesymistów. Przewidywania pozostałych elektoratów się pogorszyły - stosunkowo najmniej wśród zwolenników PiS, bardziej - wśród wyborców LPR i PO, których prognozy należą obecnie do najgorszych. Znacznie przybyło też pesymistów wśród sympatyków SLD-UP, którzy obecnie rzadziej niż wyborcy PSL sądzą, że w ciągu najbliższego roku sytuacja w kraju się poprawi.

Tabela 14

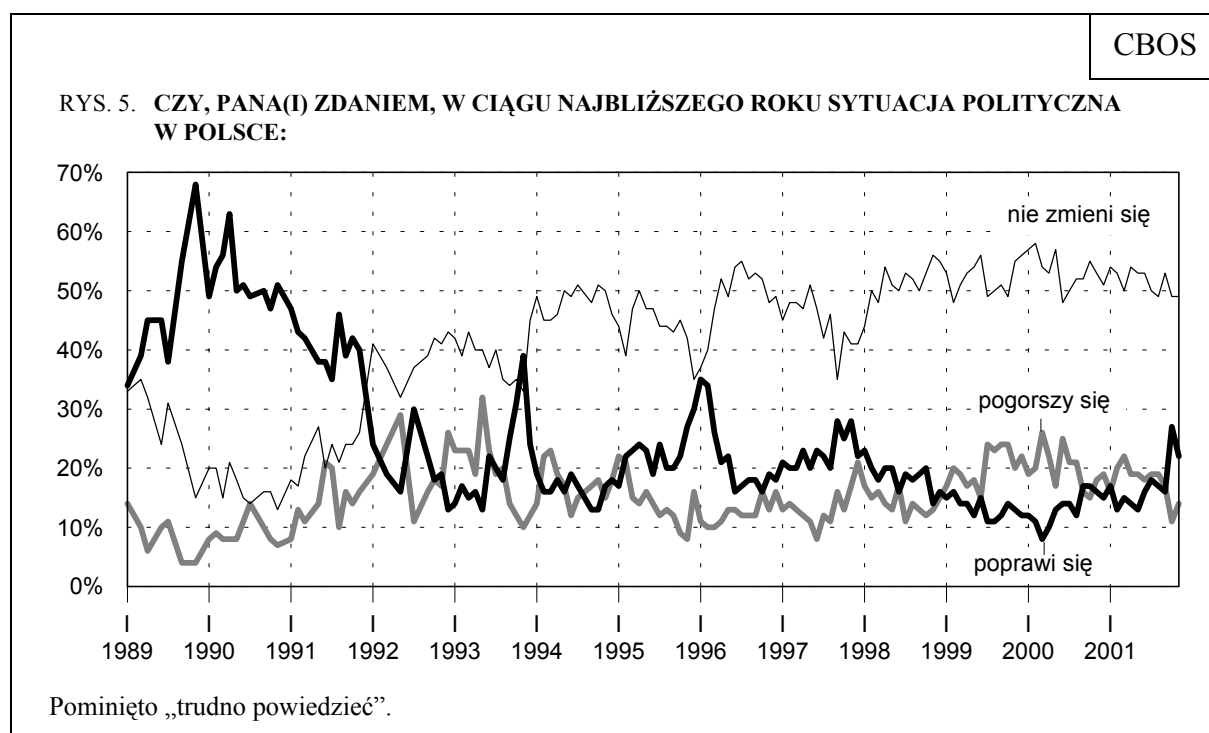
Potencjalne elektoraty partii i ugrupowań politycznych*	Prognoza rozwoju ogólnej sytuacji w kraju											
	poprawa			bez zmian			pogorszenie			Trudno powiedzieć		
	IX	X	XI	IX	X	XI	IX	X	XI	IX	X	XI
	w procentach											
SLD-UP	18	31	34	54	52	40	22	9	20	6	8	6
PSL	12	25	39	58	48	41	23	15	17	7	12	3
Platforma Obywatelska	10	20	11	60	54	49	27	25	31	3	1	9
Prawo i Sprawiedliwość	12	24	19	38	35	37	39	36	35	11	5	9
Liga Polskich Rodzin	-	27	13	-	40	46	-	23	27	-	10	14
Samoobrona	14	16	27	46	47	33	33	24	33	7	13	7
Niezdeterminowani na kogo głosować**	6	-	23	51	-	34	30	-	34	13	-	9
Niezamierzający głosować lub niezdeterminowani w tej sprawie	7	11	12	48	50	50	35	25	28	10	15	10
Zob. uwaga w tabeli 3.												

Mniej optymistyczne niż przed miesiącem są także przewidywania dotyczące **sytuacji politycznej** w przyszłym roku (5-punktowy spadek odsetka optymistów i 3-punktowy wzrost pesymistów). Nadal jednak utrzymuje się odnotowana w październiku przewaga osób przewidujących poprawę sytuacji politycznej (22%) nad tymi, którzy spodziewają się jej pogorszenia (14%), nie zmieniła się też grupa ankietowanych, którzy sądzą, że w tej dziedzinie nie nastąpią żadne zmiany (49%).

Tabela 15

Czy, Pana(i) zdaniem, w ciągu najbliższego roku sytuacja polityczna w Polsce:	Wskazania respondentów według terminów badań												
	XI	XII	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI
	2000		2001										
	w procentach												
– poprawi się	16	15	17	13	15	14	13	16	18	17	16	27	22
– nie zmieni się	53	51	54	53	50	54	53	53	50	49	53	49	49
– pogorszy się	18	19	16	20	22	19	19	18	19	19	17	11	14
Trudno powiedzieć	13	15	13	14	13	14	15	13	13	15	14	13	14

Mimo zmian na gorsze, listopadowe prognozy sytuacji politycznej nadal są bardziej optymistyczne niż przed wyborami i lepsze niż w ostatnich trzech latach (tzn. od połowy 1998 roku).

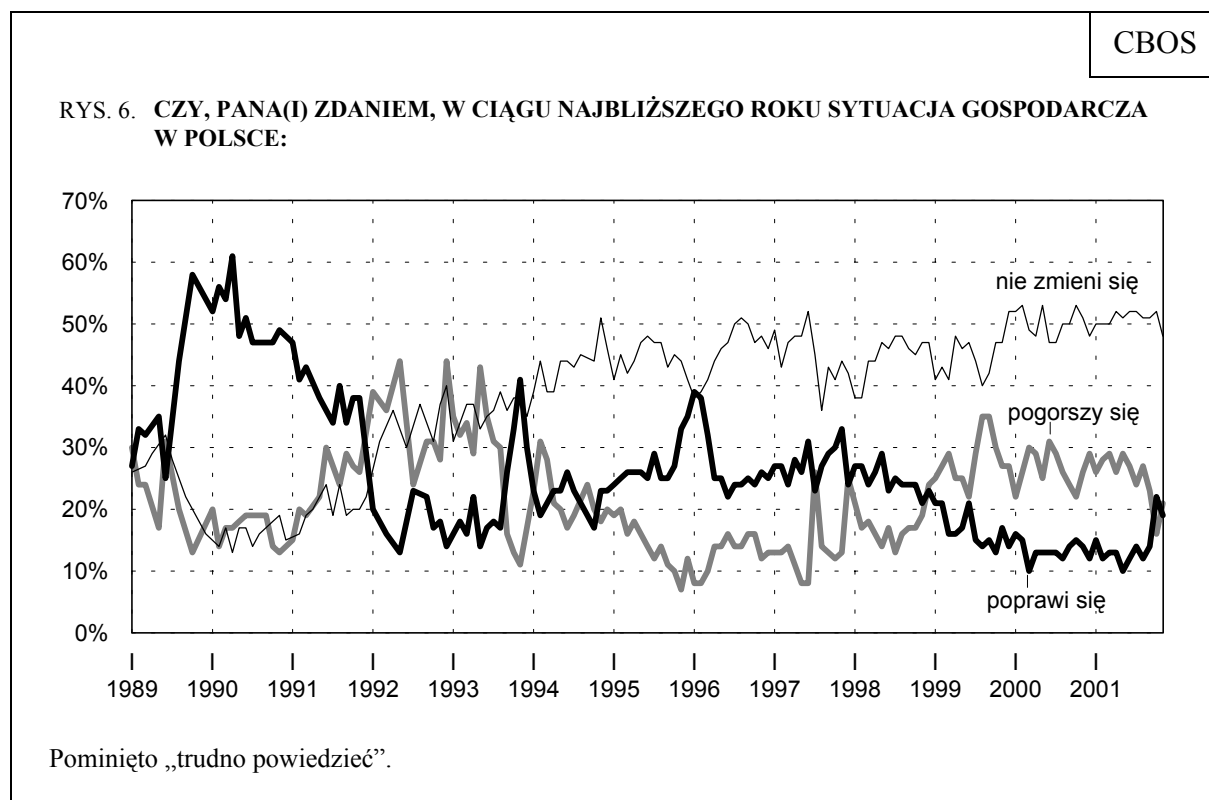

Bardziej pesymistyczne niż przed miesiącem są również prognozy dotyczące **sytuacji gospodarczej** w ciągu najbliższego roku (5-punktowy wzrost odsetka pesymistów i 3-punktowy spadek optymistów). Obecnie niemal jedna piąta badanych (19%) oczekuje poprawy stanu gospodarki, nieco więcej osób (21%) przewiduje jego pogorszenie, a prawie połowa (48%) sądzi, że w tej dziedzinie nic się nie zmieni.

Tabela 16

Czy, Pana(i) zdaniem, w ciągu najbliższego roku sytuacja gospodarcza w Polsce:	Wskazania respondentów według terminów badań												
	XI	XII	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI
	2000		2001										
	w procentach												
– poprawi się	14	12	15	12	13	13	10	12	14	12	14	22	19
– nie zmieni się	51	48	50	50	50	52	51	52	52	51	51	52	48
– pogorszy się	26	29	26	28	29	26	29	27	24	27	23	16	21
Trudno powiedzieć	9	11	8	10	8	9	9	9	10	10	12	10	12

Przewidywania dotyczące sytuacji gospodarczej - mimo że od października się pogorszyły - nadal są nieco bardziej optymistyczne niż przed wyborami i lepsze niż w ostatnich latach, tzn. od pierwszej połowy 1999 roku.

W porównaniu z sondażem październikowym wyraźnie wzrósł pesymizm w przewidywaniu **sytuacji na rynku pracy w Polsce** w przyszłym roku (8-punktowy wzrost odsetka prognozujących pogorszenie i 5-punktowy spadek odsetka tych, którzy sądzą, że sytuacja nie ulegnie zmianie). Obecnie ponad dwie piąte badanych (44%) nie spodziewa się żadnych zmian, a grupa przewidujących pogorszenie sytuacji na rynku pracy (35%) jest znacznie większa niż tych, którzy oczekują poprawy (11%).

Tabela 17

Czy, Pana(i) zdaniem, w ciągu najbliższego roku sytuacja na rynku pracy w Polsce:	Wskazania respondentów według terminów badań			
	X 2001		XI 2001	
	w procentach			
- zdecydowanie się poprawi	0	15	0	11
- raczej się poprawi	15		11	
- nie zmieni się	49	49	44	44
- raczej się pogorszy	21	27	26	35
- zdecydowanie się	6		9	
Trudno powiedzieć	9	9	10	10

Stabilne pozostają prognozy dotyczące **sytuacji w zakładach pracy** respondentów w ciągu najbliższego roku. Nadal pesymizm badanych (19%) jest częstszy niż optymizm (11%), a ponad połowa osób aktywnych zawodowo (57%) nie spodziewa się zmian w tej dziedzinie.

Prognozy te są zróżnicowane w zależności od sektora gospodarki, do którego należy zakład pracy respondenta. Nadal najlepsze są przewidywania dotyczące kondycji firm sektora prywatnego poza rolnictwem, natomiast w odniesieniu do pozostałych zakładów częstsze są prognozy pesymistyczne niż optymistyczne. Po odnotowanej w październiku poprawie, ponownie najgorsze okazują się przewidywania rolników indywidualnych dotyczące sytuacji ich gospodarstw w najbliższym roku.

Tabela 18

tablica 18

Czy, Pana(i) zdaniem, w ciągu najbliższego roku sytuacja w Pana(i) zakładzie pracy:	Wskazania respondentów według terminów badań												
	XI	XII	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI
	2000		2001										
	w procentach												
Respondenci aktywni zawodowo (ogółem)													
N=	526	533	491	521	509	500	501	482	480	460	567	473	451
– poprawi się	16	14	16	15	18	14	13	13	13	13	13	13	11
– pozostanie bez zmian	50	54	52	52	48	52	51	53	55	55	56	59	57
– pogorszy się	23	22	21	24	26	24	26	23	24	23	18	19	19
Trudno powiedzieć	11	10	11	9	8	10	10	11	8	9	13	9	13
Pracownicy instytucji państwowych i publicznych													
– poprawi się	12	10	15	10	14	17	9	9	13	11	11	12	8
– pozostanie bez zmian	53	52	50	57	51	50	63	57	53	57	62	57	62
– pogorszy się	28	26	25	25	27	24	22	23	26	22	16	20	19
Trudno powiedzieć	8	12	9	8	8	10	7	11	8	9	10	11	10
Pracujący w spółkach o własności prywatnej i państwowej													
– poprawi się	24	14	21	21	24	11	11	14	21	19	12	12	14
– pozostanie bez zmian	47	61	56	42	37	54	36	49	45	52	59	55	47
– pogorszy się	18	16	15	29	32	28	33	26	27	24	11	23	24
Trudno powiedzieć	11	10	9	9	7	8	20	11	7	5	18	10	15
Pracujący w sektorze prywatnym poza rolnictwem													
– poprawi się	22	22	18	19	24	16	22	20	10	17	16	16	14
– pozostanie bez zmian	54	57	56	53	50	54	51	51	61	54	57	64	60
– pogorszy się	13	13	14	19	19	21	21	18	22	21	16	15	12
Trudno powiedzieć	11	9	12	9	8	8	6	11	7	9	11	5	15
Pracujący w indywidualnych gospodarstwach rolnych													
– poprawi się	4	6	7	7	5	9	3	6	3	2	5	13	7
– pozostanie bez zmian	40	46	44	55	54	49	52	55	64	57	36	52	52
– pogorszy się	44	41	37	33	34	37	37	32	26	29	38	22	32
Trudno powiedzieć	12	7	12	5	7	5	8	8	6	13	21	14	9

Od października w zasadzie nie zmieniły się przewidywania dotyczące **ogólnych warunków życia respondentów i ich rodzin**. Obecnie co siódmy ankietowany (14%) wyraża nadzieję na ich poprawę, nieco większy odsetek spodziewa się pogorszenia (18%), a ponad połowa (55%) sądzi, że najbliższy rok nie przyniesie zmian.

Tabela 19

Jak Pan(i) sądzi, czy za rok Panu(i) i Pana(i) rodzinie będzie się żyło:	Wskazania respondentów według terminów badań												
	XI	XII	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI
	2000		2001										
	w procentach												
– lepiej	15	14	16	14	12	13	12	14	11	11	15	17	14
– tak samo	50	51	51	54	53	53	54	54	57	55	54	54	55
– gorzej	25	25	23	25	26	24	24	24	21	21	20	18	18
Trudno powiedzieć	10	10	10	7	9	10	10	8	11	13	12	11	13

★

★

★

Związana z wyborami parlamentarnymi poprawa nastrojów społecznych umocniła się w dwóch kwestiach - w listopadzie nastąpiła bowiem dalsza poprawa ocen ogólnej sytuacji w kraju oraz sytuacji politycznej. Nadal jednak bardzo krytyczne są opinie o stanie gospodarki, a badani nieco gorzej niż październiku ocenili warunki materialne swoich gospodarstw domowych. Utrzymało się także powszechne przekonanie, że sytuacja na rynku pracy w Polsce jest zła, pogorszyły się ponadto oceny sytuacji na lokalnym rynku pracy. Wśród osób mających zatrudnienie wzrosło poczucie zagrożenia utratą pracy. Bardziej pesymistyczne niż przed miesiącem okazały się również prognozy dotyczące sytuacji na rynku pracy w najbliższym roku. Ponadto zmalał rozbudzony przez wybory optymizm w przewidywaniu rozwoju ogólnej sytuacji w kraju, a także sytuacji politycznej i gospodarczej, choć trzeba przyznać, że prognozy te nadal są lepsze niż przed wyborami i w ostatnich kilku latach. Kolejny etap procesu konfrontowania rozbudzonych nadziei i oczekiwań z rzeczywistością znajdzie odzwierciedlenie w grudniowym pomiarze nastrojów społecznych.

Opracowała

Bogna WCIÓRKA

A N E K S

Tabela 1. Czy, ogólnie rzecz biorąc, sytuacja w naszym kraju zmierza
w dobrym czy też w złym kierunku?
(%)

	W dobrym	W złym	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	30	50	20	968
Płeć				
Mężczyźni	36	44	20	462
Kobiety	24	56	19	506
Wiek				
18-24 lat	27	62	11	150
25-34	30	51	19	175
35-44	26	53	20	183
45-54	32	48	20	204
55-64	31	45	25	96
65 lat i więcej	32	44	24	161
Miejsce zamieszkania				
Wies	21	58	21	356
Miasto do 20 tys.	28	48	25	101
20-100 tys.	36	48	16	205
101-500 tys.	36	44	20	182
501 tys. i więcej mieszk.	37	46	17	125
Wykształcenie				
Podstawowe	26	57	18	290
Zasadnicze zawodowe	25	56	19	277
Średnie	34	45	21	309
Wyższe	42	35	24	91
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	53	31	16	59
Prac. umysł. fiz. szczebla	33	50	17	90
Pracownicy fiz. - umysł.	28	52	20	78
Robotnicy wykwalifikowani	34	52	14	87
Robotnicy niewykwalifik.	31	54	16	35
Rolnicy	18	60	22	65
Pracujący na własny rach.	19	60	21	26
Bierni zawodowo				
Renciści	30	46	24	117
Emeryci	30	46	24	182
Uczniowie i studenci	34	51	15	80
Bezrobotni	21	59	20	103
Gospodynie domowe i inni	25	58	17	44
Pracuje w:				
Inst. państw., publicznej	41	46	13	159
spółce właścicieli	30	46	24	76
prywatnych i państwa	30	46	24	76
sekt. pryw. poza rolnict.	35	49	16	164
prywatnym gosp. rolnym	19	60	21	69
Dochody na jedną osobę				
Do 275 zł	15	68	18	124
276-399	27	60	13	84
400-549	30	57	13	201
550-799	30	48	23	134
Powyżej 799 zł	45	34	21	176
Ocena własnych war. mater.				
Złe	22	60	18	334
Średnie	29	49	22	452
Dobre	46	39	16	182
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	28	52	20	70
Raz w tygodniu	29	51	20	476
1-2 razy w miesiącu	33	48	19	162
Kilka razy w roku	28	55	17	178
W ogóle nie uczestniczy	37	40	23	79
Poglądy polityczne				
Lewica	41	41	18	328
Centrum	25	57	17	248
Prawica	29	52	19	157
Trudno powiedzieć	19	56	25	234

Tabela 2. Jak Pan(i) ogólnie ocenia obecną sytuację polityczną w Polsce?
Czy jest ona:

(%)

	dobra	ani dobra, ani zła	zła	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	12	41	33	14	968
Płeć					
Mężczyźni	17	41	31	10	462
Kobiety	8	40	34	18	506
Wiek					
18-24 lat	10	40	38	11	150
25-34	13	42	36	9	175
35-44	14	39	30	17	183
45-54	13	41	35	11	204
55-64	10	46	24	20	96
65 lat i więcej	13	37	31	20	161
Miejsce zamieszkania					
Wies	12	40	30	18	356
Miasto do 20 tys.	15	35	37	14	101
20-100 tys.	12	44	33	11	205
101-500 tys.	16	43	28	13	182
501 tys. i więcej mieszk.	10	36	45	10	125
Wykształcenie					
Podstawowe	8	41	29	22	290
Zasadnicze zawodowe	12	40	35	13	277
Średnie	13	41	36	11	309
Wyższe	25	42	28	5	91
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	19	43	29	8	59
Prac. umysł. niż. szczebla	15	44	33	7	90
Pracownicy fiz. - umysł.	12	32	38	17	78
Robotnicy wykwalifikowani	14	41	36	9	87
Robotnicy niewykwalifik.	12	36	32	20	35
Rolnicy	4	46	39	12	65
Pracujący na własny rach.	18	44	30	8	26
Bierni zawodowo					
Renciści	10	46	26	19	117
Emeryci	13	38	29	20	182
Uczniowie i studenci	17	44	30	10	80
Bezrobotni	7	39	42	12	103
Gospodynie domowe i inni	13	34	31	22	44
Pracuje w:					
inst. państw. publicznej	14	46	31	9	159
społecz. właścicieli					
prywatnych i państwa	13	40	39	7	76
sekt. prywat. poza rolnict.	18	35	33	14	164
prywatnym gosp. rolnym	4	47	38	11	69
Dochody na jedną osobę					
Do 275 zł	9	37	40	14	124
276-399	13	48	21	18	84
400-549	11	37	40	12	201
550-799	12	47	22	18	134
Powyżej 799 zł	19	40	29	12	176
Ocena własnych war. mater.					
Złe	11	35	42	12	334
Średnie	11	42	29	18	452
Dobre	18	46	26	10	182
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	9	33	42	16	70
Raz w tygodniu	10	44	32	13	476
1-2 razy w miesiącu	13	38	33	16	162
Kilka razy w roku	14	41	30	15	178
W ogóle nie uczestniczy	24	32	30	14	79
Poglądy polityczne					
Lewica	22	41	25	12	328
Centrum	7	51	35	7	248
Prawica	11	37	41	10	157
Trudno powiedzieć	5	32	35	27	234

Tabela 3. Jak określił(a)by Pan(i) sytuację na rynku pracy w Pana(i) miejscowości lub okolicy? Czy, Pana(i) zdaniem, obecnie: 1 - bez większych problemów można znaleźć odpowiednią pracę; 2 - można wprowadzić znaleźć jakąś pracę, ale trudno jest o pracę odpowiednią; 3 - trudno jest znaleźć jakąkolwiek pracę; 4 - nie można znaleźć żadnej pracy (%)

	1	2	3	4	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	1	14	45	39	1	968
Płeć						
Mężczyźni	0	14	49	36	1	462
Kobiety	1	14	42	42	1	506
Wiek						
18-24 lat	1	26	44	27	1	150
25-34	0	16	55	28	0	175
35-44	0	14	40	44	1	183
45-54	1	8	48	41	1	204
55-64	1	13	44	42	0	96
65 lat i więcej	1	6	38	52	3	161
Miejsce zamieszkania						
Wies	1	8	38	53	0	356
Miasto do 20 tys.	0	7	49	44	1	101
20-100 tys.	0	10	55	33	1	205
101-500 tys.	1	16	53	29	1	182
501 tys. i więcej mieszk.	3	38	35	20	4	125
Wykształcenie						
Podstawowe	0	8	38	52	1	290
Zasadnicze zawodowe	1	11	48	39	1	277
Średnie	1	18	47	34	1	309
Wyższe	3	25	53	16	3	91
Grupa społ.-zaw. pracujący						
Kadra kier., inteligencja	3	32	52	13	0	59
Prac. umysł. fiz. szczebla	0	17	55	28	1	90
Pracownicy fiz. - umysł.	0	13	57	30	0	78
Robotnicy wykwalifikowani	0	13	56	30	1	87
Robotnicy niewykwalifik.	0	7	59	34	0	35
Rolnicy	0	4	35	61	0	65
Pracujący na własny rach.	0	10	56	34	0	26
Bierni zawodowo						
Renciści	1	8	45	45	1	117
Emeryci	1	8	38	50	3	182
Uczniowie i studenci	2	39	34	22	3	80
Bezrobotni	0	8	40	51	0	103
Gospodynie domowe i inni	4	10	39	46	2	44
Pracuje w:						
inst. państw., publicznej	1	18	55	27	0	159
spółce właścicieli	0	20	57	24	0	76
prywatnych i państwa	0	13	57	28	0	164
sekt. przyw. poza rolnict.	0	3	33	63	0	69
prywatnym gosp. rolnym	0	3	33	63	0	69
Dochody na jedną osobę						
Do 275 zł	0	4	42	54	0	124
276-399	3	8	44	45	0	84
400-549	0	14	47	39	1	201
550-799	1	14	51	34	1	134
Powyżej 799 zł	3	21	43	30	3	176
Ocena własnych war. mater.						
Złe	1	8	38	53	1	334
Średnie	1	13	49	35	1	452
Dobre	2	26	48	23	2	182
Udział w prakt. religijnych						
Kilka razy w tygodniu	1	10	42	46	0	70
Raz w tygodniu	1	13	44	42	1	476
1-2 razy w miesiącu	2	12	46	40	0	162
Kilka razy w roku	0	15	51	33	1	178
W ogóle nie uczestniczy	0	20	43	31	6	79
Poglądy polityczne						
Lewica	1	14	51	33	2	328
Centrum	1	15	43	40	1	248
Prawica	1	17	46	35	2	157
Trudno powiedzieć	0	8	41	50	1	234

Tabela 4. Jak Pan(i) ocenia obecne warunki materialne swojego gospodarstwa domowego? Czy są one:

(%)

	złe	ani dobre, ani złe	dobrze	Liczba osób
Ogółem	34	47	19	968
Płeć				
Meżczyźni	30	51	19	462
Kobiety	39	43	18	506
Wiek				
18-24 lat	24	47	28	150
25-34	26	51	23	175
35-44	38	40	22	183
45-54	46	41	13	204
55-64	36	51	12	96
65 lat i więcej	33	53	13	161
Miejsce zamieszkania				
Wies	39	48	12	356
Miasto do 20 tys.	38	41	21	101
20-100 tys.	31	49	21	205
101-500 tys.	30	48	22	182
501 tys. i więcej mieszk.	30	41	29	125
Wykształcenie				
Podstawowe	44	43	13	290
Zasadnicze zawodowe	42	46	12	277
Średnie	25	51	24	309
Wyższe	13	43	43	91
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	9	36	55	59
Prac.umysł.hiz.szczebła	16	63	21	90
Pracownicy fiz.-umysł.	32	48	20	78
Robotnicy wykwalifikowani	30	51	19	87
Robotnicy niewykwalifik.	52	42	6	35
Rolnicy	42	53	5	65
Pracujący na własny rach.	9	63	28	26
Bierni zawodowo				
Renciści	45	47	8	117
Emeryci	32	54	14	182
Uczniowie i studenci	15	40	45	80
Bezrobotni	64	28	8	103
Gospodynie domowe i inni	56	28	16	44
Pracuje w:				
inst. państw., publicznej	25	47	28	159
społce właścicieli	28	53	19	76
prywatnych i państwa	21	54	25	164
sekt. pryw. poza rolnict.	45	50	5	69
prywatnym gosp. rolnym				
Dochody na jedną osobę				
Do 275 zł	77	21	2	124
276-399	52	42	6	84
400-549	41	48	12	201
550-799	26	55	20	134
Powyżej 799 zł	12	48	40	176
Ocena własnych war. mater.				
Złe	100	0	0	334
Średnie	0	100	0	452
Dobre	0	0	100	182
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	30	55	15	70
Raz w tygodniu	34	48	18	476
1-2 razy w miesiącu	37	47	16	162
Kilka razy w roku	35	43	22	178
W ogóle nie uczestniczy	32	42	26	79
Poglądy polityczne				
Lewica	31	50	19	328
Centrum	35	45	20	248
Prawica	29	45	27	157
Trudno powiedzieć	43	45	12	234

Tabela 5. Jak Pan(i) sądzi, czy w ciągu najbliższego roku sytuacja w Polsce poprawi się, pogorszy czy też się nie zmieni?

(%)

	Poprawi się	Nie zmieni się	Pogorszy się	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	22	44	26	8	968
Płeć					
Meżczyźni	25	42	26	7	462
Kobiety	19	45	26	10	506
Wiek					
18-24 lat	17	50	28	6	150
25-34	24	41	30	4	175
35-44	21	45	26	8	183
45-54	21	42	28	9	204
55-64	27	44	20	9	96
65 lat i więcej	24	41	20	15	161
Miejsce zamieszkania					
Wies	21	46	22	11	356
Miasto do 20 tys.	22	54	16	8	101
20-100 tys.	24	38	30	8	205
101-500 tys.	23	43	28	6	182
501 tys.i więcej mieszk.	19	41	34	6	125
Wykształcenie					
Podstawowe	24	41	21	14	290
Zasadnicze zawodowe	23	44	26	7	277
Średnie	19	47	26	5	309
Wysze	24	40	31	5	91
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	25	48	23	4	59
Prac.umysł.niz.szczebła	28	36	33	3	90
Pracownicy fiz.-umysł.	16	55	23	6	78
Robotnicy wykwalifikowani	20	50	28	2	87
Robotnicy niewykwalifik.	36	37	21	6	35
Rolnicy	22	47	20	11	65
Pracujący na własny rach.	17	47	32	5	26
Bierni zawodowo					
Renciści	22	41	25	13	117
Emeryci	23	43	19	14	182
Uczniowie i studenci	22	43	27	8	80
Bezrobotni	18	37	35	10	103
Gospodynie domowe i inni	16	45	32	7	44
Pracuje w:					
inst. państw. publicznej	26	46	24	4	159
społce właścicieli	21	44	33	2	76
prywatnych i państwa	22	48	26	4	164
sekt. pryw. poza rolnict.	22	48	20	11	69
prywatnym gośp. rolnym	21	48	20	11	69
Dochody na jedną osobę					
Do 275 zł	12	49	29	10	124
276-399	26	42	25	6	84
400-549	23	46	27	4	201
550-799	25	43	23	9	134
Powyżej 799 zł	28	48	19	5	176
Ocena własnych war. mater.					
Złe	15	43	33	9	334
Średnie	24	43	23	10	452
Dobre	28	47	20	5	182
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	20	45	22	14	70
Raz w tygodniu	24	43	23	10	476
1-2 razy w miesiącu	25	44	25	6	162
Kilka razy w roku	16	44	34	6	178
W ogóle nie uczestniczy	22	45	27	7	79
Poglądy polityczne					
Lewica	29	43	25	3	328
Centrum	18	47	28	7	248
Prawica	17	41	33	9	157
Trudno powiedzieć	20	43	19	18	234

Tabela 6. Czy, Pana(i) zdaniem, w ciągu najbliższego roku sytuacja polityczna w Polsce:

	(%)				
	poprawi się	pozostanie bez zmian	pogorszy się	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	22	49	14	14	968
Płeć					
Mężczyźni	25	50	15	10	462
Kobiety	19	48	14	18	506
Wiek					
18-24 lat	13	59	19	9	150
25-34	17	57	13	14	175
35-44	22	48	14	15	183
45-54	28	45	17	10	204
55-64	29	43	9	19	96
65 lat i więcej	24	43	12	22	161
Miejsce zamieszkania					
Wies	20	47	15	18	356
Miasto do 20 tys.	21	51	11	17	101
20-100 tys.	24	49	15	12	205
101-500 tys.	23	54	10	13	182
501 tys. i więcej mieszk.	23	49	21	8	125
Wykształcenie					
Podstawowe	22	43	14	21	290
Zasadnicze zawodowe	18	56	12	14	277
Średnie	23	48	17	11	309
Wysze	27	51	15	6	91
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	32	42	20	6	59
Prac. umysł. niż. szczebla	23	45	17	15	90
Pracownicy fiz. - umysł.	20	44	18	17	78
Robotnicy wykwalifikowani	16	57	18	9	87
Robotnicy niewykwalifik.	33	32	15	20	35
Rolnicy	24	53	12	11	65
Pracujący na własny rach.	7	72	7	13	26
Bierni zawodowo					
Renciści	21	45	17	17	117
Emeryci	26	46	8	21	182
Uczniowie i studenci	19	54	19	8	80
Bezrobotni	18	52	15	16	103
Gospodynie domowe i inni	18	66	6	9	44
Pracuje w:					
inst. państw., publicznej	21	51	18	10	159
spółce właścicieli					
prywatnych i państwa	22	40	25	13	76
sekt. pryw. poza rolnict.	23	51	12	15	164
prywatnym gosp. rolnym	25	53	12	11	69
Dochody na jedną osobę					
Do 275 zł	12	54	18	15	124
276-399	33	46	10	11	84
400-549	20	52	13	15	201
550-799	23	49	9	19	134
Powyżej 799 zł	31	49	11	9	176
Ocena własnych war. mater.					
Złe	15	52	18	15	334
Średnie	24	49	12	15	452
Dobre	31	45	13	11	182
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	19	45	21	16	70
Raz w tygodniu	23	48	15	14	476
1-2 razy w miesiącu	22	50	14	14	162
Kilka razy w roku	19	53	13	15	178
W ogóle nie uczestniczy	27	47	12	14	79
Poglądy polityczne					
Lewica	32	47	10	10	328
Centrum	20	57	16	8	248
Prawica	14	54	21	11	157
Trudno powiedzieć	16	41	14	29	234